

*Smernice
za osiguranje kvaliteta programa
omladinskog rada*

Nacionalne **A**socijacije **P**raktičara/ki
Omladinskog **R**ada

Zlatibor; mart 2009.

1. DEFINICIJA I TIPOLOGIJA OMLADINSKOG RADA

1.1. DEFINICIJA OMLADINSKOG RADA

Omladinski rad je

planiran program obrazovnog karaktera, kreiran sa svrhom pružanja podrške mladima u procesu osamostaljivanja, tako što im omladinski radnik/ca pomaže u ličnom i socijalnom razvoju kako bi postali aktivni članovi/ce društva i učesnici/ce u procesu donošenja odluka. Ideja omladinskog rada je kreiranje sigurnog okruženja i mogućnosti za aktivno učešće mladih na dobrovoljnoj osnovi u procesu sticanja veština, kompetencija i znanja.

Omladinski rad je:

- a) komplementaran formalnom obrazovanju;
- b) sproveden od strane omladinskih radnika/ca;
- c) sprovodi aktivnosti koje koriste metode neformalnog obrazovanja i informisanja.

1.2. OSNOVNE KARAKTERISTIKE OMLADINSKOG RADA

- Tretiranje mladih kao partnera, odnosno kao svoje ciljne grupe, a ne kao klijenata, učenika/ca i pacijenata/kinja, uključujući holistički pristup
- Pružanje podrške mladima u razvoju vlastitog sistema vrednosti, socijalnih veština i odgovornosti, kako bi potpomogli proces osamostaljivanja i njihovu aktivnu integraciju u društvo
- Obezbeđivanje ravnopravnosti učešća mladih i principa inkluzije i antidiskriminacije
- Korišćenje metoda neformalnog obrazovanja
- Saraduje sa ostalim akterima iz različitih sektora društva kako bi društvo odgovorilo na potrebe mladih
- Pružanje podrške mladima u donošenju (informisanih) odluka u odnosu na ličnu odgovornost prema društvu i zajednici
- Ohrabrivanje mladih da razvijaju kritičko mišljenje u odnosu na vlastito iskustvo i svet oko sebe i podstiče na aktivno delovanje
- Promovisanje ideje volonterizma
- Pružanje usluga mladima, a da pritom mladi donose odluke da li će učestvovati u omladinskom radu (Mladi učestvuju u programima omladinskog rada na dobrovoljnoj osnovi)
- Komplementarnost sa formalnim obrazovanjem kako bi se mladi podstakli na ostvarivanje vlastitih potencijala.
- Baziranje na profesionalnom odnosu između omladinskog/e radnika/ce i mladih
- Nije nužno vezan za formalno obrazovanje omladinskog/e radnika/ce

1.3. TIPOVI OMLADINSKOG RADA

- **Politička svesnost i aktivno građanstvo:** (učesće mladih, prava i ravnopravnost, razvoj politika i obrazovanja, društvene akcije, aktivizam i sl.)
- **Zdravstveno obrazovanje:** (promocija zdravih stilova života, odnosi i seksualnost, upravljanje stresom, mentalno zdravlje, HIV/AIDS, prva pomoć, PAS, alkohol, pušenje itd)
- **Prevenција socijalnog isključenja:** (Omladinski rad koji je namenjen za prevenciju socijalnog isključenja, obuhvatajući obrazovanje, treninge i mogućnosti zapošljavanja za marginalizovane grupe i pojedince. Podržava se socijalna integracija, prelazak u odraslo doba kao i u tržište rada)
- **Životne veštine (socijalno obrazovanje):** (Programi su iskustveno-obrazovni kroz individualni, grupni rad, projekte ili događaje koji sadrže aspekte primarne prevencije ali i problemske intervencije. Fokusirani su na razvoj identiteta, vrednosti, upravljanje emocijama, liderstvo, timski rad, planiranje i donošenje odluka, komunikaciju, rešavanje problema, inicijative i odgovornost, profesionalni razvoj i orijentaciju i sl.)
- **Interkulturalna i internacionalna svesnost:** (Profesionalno vođene aktivnosti koje omogućavaju mladima iz različitih zemalja, različitog etničkog porekla i kulture da proširuju kulturno znanje, grade veštine i kompetencije, razvijaju toleranciju i prihvatanje različitosti)
- **Informisanje:** Informisanje mladih se sastoji od koordinisanih usluga kroz servise ili centre. Cilj je osposobljavanje mladih da naprave, nezavisne, informisane odluke koje će voditi ka organizovanju vlastitog života.
- **Zaštita životne sredine:** (podizanje ekološke svesti mladih, promovisanje života u skladu sa prirodom i sl.)
- **Savetovanje mladih:** Fokusiran na specifična pitanja i probleme mladih. Pruža informacije i podršku koja je bazirana na profesionalnoj tehnici savetovanja te mlade upućuje na druge institucije ukoliko je potrebno.
- **Omladinski rad baziran na slobodnom vremenu:** Uključuje igre, sport, kulturno-umetničke aktivnosti sa ciljem razvoja fizičkih, intelektualnih i dr. potencijala mladih. Omogućuje socijalizaciju i prevenciju, te ima ciljano obrazovni karakter kroz skriveni kurikulum. Ovaj tip omladinskog rada predstavlja prvu stepenicu da bi se mladi uključili u druge tipove omladinskog rada.

2. OSNOVNI PRINCIPI DELOVANJA I VREDNOSTI U OMLADINSKOM RADU

2.1. CENTRALNA TEMA: LIČNI I SOCIJALNI RAZVOJ MLADIH

Centralna tema omladinskog rada je *lični i socijalni razvoj* mladih koji je kao sam termin prilično širok. Značenje i šta ono konkretno podrazumeva odnosu na sticanje vrednosti, razvoja socijalnih veština i potencijala mladih mora biti konstantno prilagođavano. Kulturne, ekonomske i političke promene zahtevaju od omladinskog/e radnika/ce da odgovore sa adekvatnim intervencijama i planiranim programima kako bi se omogućio lični i socijalni razvoj mladih u odnosu na njihove potrebe i potrebe zajednice. Programi i aktivnosti unutar omladinskog rada koji se fokusiraju na lični i socijalni razvoj, treba da pomognu mladima da:

- dožive zadovoljstvo i uspeh
- kreiraju aktivnosti, ispolje i zadovolje svoja interesovanja
- izgrade samopouzdanje i samopoštovanje
- razviju značajne odnose sa drugima
- upravljaju osećanjima i konfliktom
- razviju komunikacione i socijalne veštine
- razjasne svoje lične stavove, vrednosti i uverenja
- razviju svoj identitet i osećaj nezavisnosti
- prepoznaju, razumeju i poštuju različitosti
- reaguju na neravnopravnosti
- budu uključeni u zajednicu
- steknu životne veštine i povećaju mogućnosti za zaposlenje
- razviju poštovanje prema drugima

U omladinskom radu osnovni principi delovanja treba da budu vodilja kojim se ova profesija/zanimanje vodi u praksi kako bi se ostvario lični i socijalni razvoj mladih: Osnovni principi u omladinskom radu u zajednici su opšti i neophodni pri realizaciji razvojnog ciklusa omladinskih programa.

2.2. PRIPREMA I PODSTICANJE MLADIH NA AKTIVNO UČEŠĆE

Učešće je ključni element procesa omladinskog rada. Odnosi se na način rada koji omogućava zajedničko donošenje odluka mladih i omladinskih radnika/ca, te time promovise lični i socijalni razvoj. Uključuje vrednovanje dece i mladih kao pojedinaca/ki koje su sposobni da artikuliraju svoje potrebe, interese te da se aktivno uključe u proces izrade i izvođenja sopstvenih projekata i aktivnosti. Učešće se ne odnosi samo na činjenicu da mladi učestvuju u aktivnostima, nego da istinski imaju glas koji se vrednuje i uvažava. Pristup koji omogućava potpuno učešće mladima je uključivanje mladih i u sam proces upravljanja, gde mladi imaju pristup moći. Dakako, ovaj pristup zahteva pripremu i stalnu podršku mladima od strane omladinskih radnika/ca.

Pozitivno iskustvo učešća i demokratskog donošenja odluka unutar svoje vršnjačke grupe, može dovesti do sticanja samopuzdanja i uverenja da mladi mogu nešto promeniti, kao i što ih može ohrabriti da postanu aktivni u svojoj lokalnoj zajednici i šire.

Učešće je inkluzivni koncept koji omogućava da svaka mlada osoba unutar neke grupe, ima mogućnost da u skladu sa sopstvenim kompetencijama preuzme inicijativu i određene odgovornosti u sledećim poljima:

- Kreiranje politike
- Planiranje i sprovođenje programa
- Menadžment i organizovanje
- Donošenje odluka

Takođe, nezavisno od etničke, kulturne, religijske i seksualne orijentacije, kao i različitih oblika ometenosti (invaliditeta), svakoj mladoj osobi treba da bude obezbeđena mogućnost učešća na ravnopravnoj osnovi. U određenim slučajevima, biće potrebna dodatna podrška i ohrabivanje da bi se postiglo učešće na ravnopravnoj osnovi.

2.3. PODSTICANJE I OMOGUĆAVANJE KONTINUIRANOG PREISPITIVANJA VREDNOSTI I UVERENJA

Vrednosti i uverenja su proizvod više faktora. Stiču se kroz porodicu, školu, prijatelje, masovne medije. Roditelji, vršnjaci, učitelji, profesori, kao i omladinski radnici imaju važnu ulogu u ovom procesu, jer se deo njihovog vrednosnog sistema prenosi na mlade.

Važan aspekt omladinskog rada je *pomaganje mladima da istraže i preispitaju svoje vrednosti i stavove, kao i da shvate i prihvate tuđe.*

Prihvatanje i shvatanje vrednosti i stavova drugih ljudi može biti teško za mlade, ali kroz učenje o empatiji, to može biti oslobađajući proces, kao i sazrevanje i lični razvoj.

Omladinski rad *ne uvrežava određeni set vrednosti, nego osposobljava mlade za racionalno i moralno prosuđivanje na osnovu čega oni kreiraju svoj vrednosni sistem.*

Kada se susretnemo sa kontroverznim pitanjima, strategija i *dužnost* omladinskog radnika/ce je prepoznavanje predrasuda kod mladih, te ohrabivanje i pružanje drugih alternativnih informacija kako bi mladi mogli da preispitaju svoje vrednosti i stavove.

Ujedno je važno biti svestan vrednosti koje se promovisu u formalnom obrazovanju, kako bi vrednosti kroz programe omladinskog rada bile komplementarne.

2.4. PODSTICANJE I PROMOVISANJE PRIHVATANJA I RAZUMEVANJA DRUGIH

Promovisanje prihvatavanja i razumevanja drugih je princip koji je potkrepljen sa vrednostima ravnopravnosti, različitosti i međuzavisnosti.

Ono uključuje osposobljavanje mladih da vrednuju i poštuju sebe i druge, te teži ka cenjenju razlika i međuzavisnosti ljudi u zajednici/društvu. Uključuje shvatanje kulturnih razlika kao pozitivne činjenice iz koje se obogaćujemo, kao i sagledavanje mladih ometenih u razvoju kao mladih sa potencijalima i sposobnostima. Takođe, podržuje razumevanje pojma ravnopravnosti kao i obaveze da se omladinski rad suprotstavlja svakom vidu diskriminacije.

Proces doživljavanja drugih koji su **različiti a ravnopravni sa nama**, nije lak. Osnovne vrednosti koje treba da se razviju u okviru omladinskog rada su **prihvatanje, razumevanje i empatija** kako bi se prevazišli predrasude i stereotipi koje stoje na putu razvoja zdravih međuljudskih odnosa.

Na mlade se gleda kao na faktore promene u društvu; oni mogu imati jak uticaj na svoje porodice, vršnjake/inje i širu zajednicu. Jedan od najsnažnijih uticaja pri osnaživanju mladih da se uključe u ovakav rad, jeste poverenje koje imaju u omladinskog/u radnika/cu. Programi izgrađeni na poverenju nailaze na bolje shvatanje i prihvatanje različitosti u pogledu religije, seksualnosti, etničkog porekla, kulture i tradicije, kao i testiranja predrasuda i uspostavljanje ravnopravnosti i ravnopravnih mogućnosti za njih kao i za druge.

2.5. VREDNOSTI OMLADINSKOG RADA

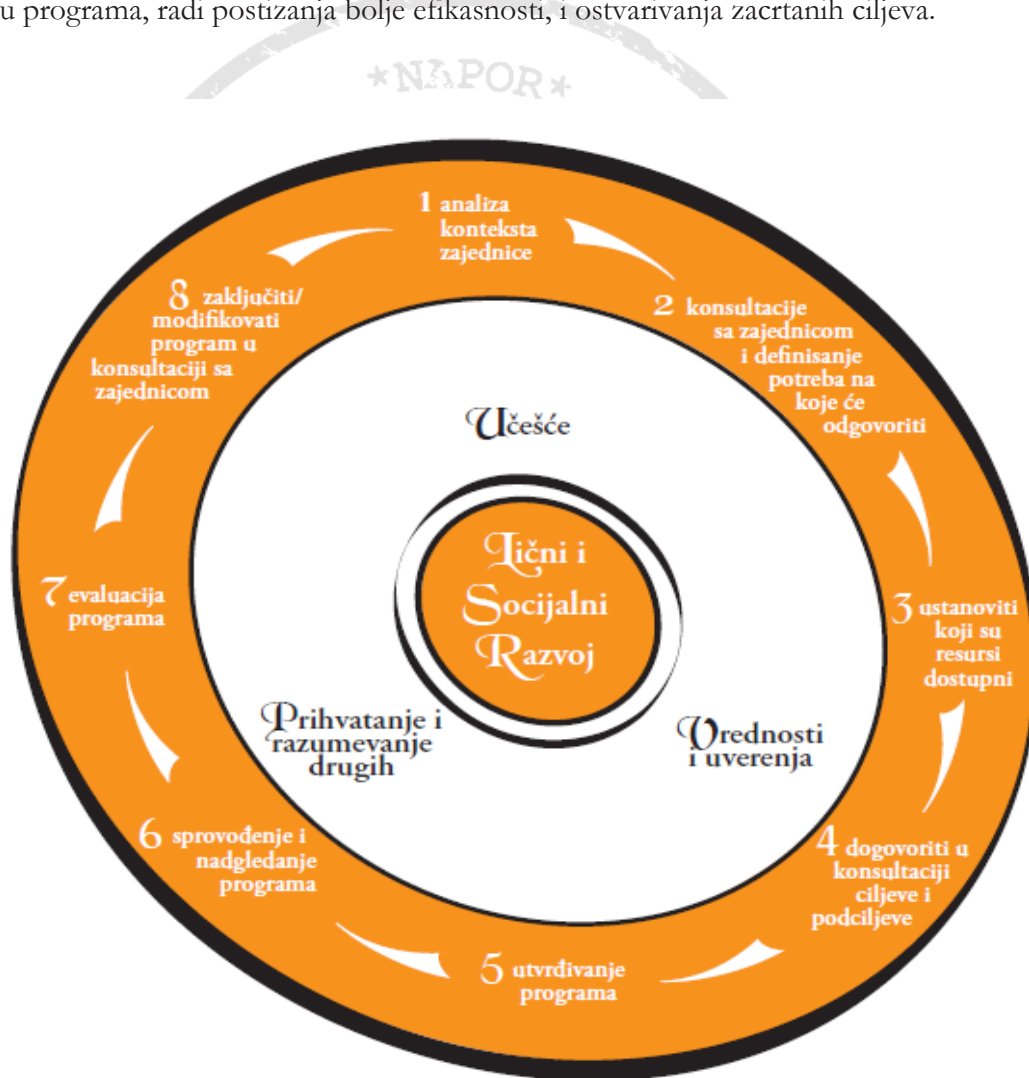
Ono što je prepoznato i identifikovano kroz konsultativni proces tokom prethodnog perioda delovanja NAPOR-a, jeste da su vrednosti koje omladinski rad treba da promoviše u ovoj oblasti:

- Ravnopravnost i inkluzija mladih
- Uključenost mladih u procesu donošenju odluka
- Partnerski odnos sa mladima
- Međusektorska saradnja
- Dobrovoljno učešće mladih
- Mladi kao resurs, a ne kao problem

2.6. KREIRANJE PROGRAMA ZA MLADE

Ovde je predstavljen razvojni ciklus programa za mlade, kao i osnovni elementi koji predstavljaju osnov za efektivnu praksu u realizaciji omladinskog rada. Ovde se nećemo baviti detaljima kurikuluma (obrazovnim programima) ili sadržajem specifičnih omladinskih programa. Na nama je da uporedimo, nadogradimo ili povežemo svoje znanje i iskustvo sa predstavljenim modelom.

U projektnom omladinskom radu, neophodno je imati razvijen plan za pojedinačne faze u ciklusu programa, radi postizanja bolje efikasnosti, i ostvarivanja zacrtanih ciljeva.

Ciklus omladinskih programa predstavlja razvojnu shemu (v.sliku 1.gore), gde se na osnovu osnovnog cilja (lični i socijalni razvoj) i osnovnih principa u omladinskom radu, planira i realizuje omladinski program.

2.7. ELEMENTI U PLANIRANJU I DIZAJNIRANJU PROGRAMA ZA MLADE

- Odabir ciljne grupe
- Analiza potreba ciljne grupe na osnovu karakteristika (uzrast, broj, gde se nalaze, vrednosti i specifični načini ponašanja ciljne grupe, da li su i koje su programe do sada prošli).
- Formiranje tima koji će voditi program (obratiti pažnju na motivaciju i potrebu za dodatnim treningom ukoliko su nepohodne određene kompetencije) i podela zadataka unutar tima
- Odabir teme, ciljeva i zadataka, programa i metodologije
- Vremenski raspored aktivnosti u fazama
- Potrebni resursi (izrada budžeta, pronalaženje prostora, neophodna tehnička oprema)
- Saglasnost (ukoliko je neophodno) roditelja, staratelja ili određene institucije
- Analiza mogućih poteškoća u realizaciji programa
- Plan evaluacije programa i podnošenja izveštaja

2.7.1. Analiza konteksta u kojem se nalaze mladi

Omladinski rad, kao i sami programi, dešava se u odnosu na to gde se mladi ljudi nalaze po pitanju ostvarenih prava, problema, kao i njihovih potreba. U ovom delu potrebno je sprovesti neku vrstu istraživanja, koje može biti u vidu sakupljanja informacija iz prethodnih istraživanja, analiza dosadašnjeg iskustva u praksi, ili bilo koji prikladan način za sakupljanje informacija (ankete, na primer). Pored toga, važno je identifikovati potencijalne ciljne grupe mladih, kao i njihove specifičnosti u odnosu na ideju koju pokušavamo ostvariti.

2.7.2. Konsultovanje sa mladima u vezi njihovih potreba

Konsultovanje sa mladima veoma je važno u identifikovanju njihovih potreba i problema koji utiču na njihov lični i socijalni razvoj. Potrebe se mogu sagledavati kroz okvir porodičnog okruženja ili socijalnoekonomskih prilika, manjinskih prava i sl. Takođe, važno je omogućiti mladima da u ovoj fazi što otvorenije iskažu svoje potrebe i da se koristimo pristupom jednakih mogućnosti, da bi što više ciljnih grupa moglo da podeli svoja viđenja u odnosu na svoj trenutni status u društvu.

2.7.3. Procena postojećih resursa

Pre samog dogovora o programu, neophodno je realno proceniti potrebne resurse, koji već postoje, kao i one koje je neophodno obezbediti (troškovi realizacije).

2.7.4. Uspostavljanje ciljeva

Svaki program mora imati jasne ciljeve, prilagođene ustanovljenim potrebama u konsultaciji sa mladima. Važno je uočiti probleme ciljne grupe i gledati očima te grupe, da bi uspostavili što prikladnije i realnije ciljeve programa za mlade. Takođe, ciljevi se trebaju podudarati sa očekivanim rezultatima u određenom programu

Neophodno je uskladiti ciljeve konkretnog programa za mlade sa šire postavljenim ciljevima (ciljevi lokalne zajednice, ciljevi lokalnog, regionalnog i nacionalnog akcionog plana za mlade). Odnosno, važno je da nam je uvek na umu da u radu sa jednom konkretnom grupom, u stvari, činimo male pomake i promene u široj društvenoj zajednici, i neophodno je da su naši planovi stalno u skladu sa planovima zajednice kako bi bili održivi.

2.7.5. Dogovor o programu sa mladima

Uključivanje mladih u planiranje programa zahteva korišćenje različitih pristupa u odnosu na uzrast, nivo samostalnosti i zrelosti, kao i u odnosu na interesovanja mladih. Putem učešća u ovom delu, mladi razvijaju ličnu i grupnu odgovornost za samu realizaciju programa.

Na ovaj način veća je verovatnoća da će program zaista pratiti potrebe mladih, biti im koristan, i imati rezultate, a sa druge strane omogućiti mladima da praktikuju svoje veštine donošenja odluka.

2.7.6. Realizacija i praćenje programa

Svaki program je korisno osmisliti u više delova ili faza, i u toku realizacije, bitno je imati vreme za refleksiju i diskusiju sa mladima o poteškoćama na koje nailaze, ukoliko su uključeni kao lideri. Ukoliko je potrebno izvršiti neke promene, potrebno je konsultovati se sa mladima, da se ne bi izneverila prvobitna očekivanja.

2.7.7. Završetak i evaluacija programa

Evaluacija programa se dešava nakon završetka, a koristi se radi utvrđivanja dostignutih ciljeva, kao i utvrđivanje efektivnosti načina rada/procena uspešnosti.

3. ETIČKI KODEKS U OMLADINSKOM RADU

Etički kodeks se odnosi pre svega na moralne i profesionalne principe koje omladinski/e radnici/ce treba da poštuju i daje osnov za uniformisane i standardizovane principe u radu sa mladima.

3.1. ETIČKI PRINCIPI

Omladinski/e radnici/ce imaju obavezu da:

Tretiraju mlade ljude sa poštovanjem

- poštovanje svake mlade osobe, izbegavajući bilo kakav oblik **diskriminacije** na osnovu njihove rase, religije, polne/rodne pripadnosti, seksualne orijentacije, nacionalne pripadnosti, uzrasta, obrazovanja, socioekonomskog statusa i dr.
- jasno objašnjavanje **prirode i granice poverljivosti**, kao i da se informacije poverene u jednu svrhu, ne smeju koristiti u druge svrhe bez odobrenja mlade osobe – osim ukoliko je vidljiva jasna opasnost za mladu osobu, omladinskog/u radnika/cu ili nekog/u drugog/u pojedinca/ku.

Poštuju i promovišu prava mladih da donose svoje izbore i odluke

- **informisanje i vođenje diskusija** sa mladima o različitim mogućnostima i ishodima određenih odluka i izbora pre donošenja krajnjih odluka
- **omogućavanje prilika za učenje**, kako bi se razvili kapaciteti i samopouzdanje za aktivno učešće u procesu donošenja odluka
- **poštovanje izbora mladih** ukazujući im na činjenicu da posledice njihovih izbora ne smeju ugroziti nijedan segment ljudskih prava

Promovišu i obezbeđuju dobrobit i sigurnost mladih

- **preuzimanje odgovornosti za procenu rizika i bezbednosti** mladih u aktivnostima u kojima učestvuju
- **preuzimanje odgovornosti za spostvenu stručnost i kompetencije**, kao i za stručnost i kompetencije ostalih zaposlenih i volontera/ki
- **obaveštavanje** odgovarajućih institucija i **preduzimanje odgovarajućih mera** ukoliko postoji određeni rizik i opasnost za mlade
- **Podsticanje mladih da uče** putem suočavanja sa izazovima u obrazovnim aktivnostima uz izbegavanje nepotrebnog rizika

Doprinosi promovisanju društvene pravde za mlade i društvo u celini

- **promovisanje pravednog ponašanja** i reagovanje na diskriminatorne akcije i stavove
- ohrabrivanje mladih da **poštuju različitosti** posebno u kontekstu multikulturalnog društva
- **ukazivanje na nepravedne politike i prakse** i raditi na njihovim promenama
- **promovisanje učešća mladih u omladinskom radu**, javnim strukturama i društvu
- **ohrabrivanje mladih na udruživanje**, i rad na pitanjima koja su od zajedničkog interesa

3.2. PROFESIONALNI PRINCIPI

Omladinski/e radnici/ce imaju obavezu da:

Uviđaju i razumeju granicu između ličnog i profesionalnog života

Što uključuje:

- uviđanje i **razumevanje granice** između razvijanja odnosa sa mladima koji pruža podršku i brigu i nužnosti održavanja profesionalnog odnosa
- **nerazvijanje ličnih odnosa sa mladima**, naročito intimnih i seksualnih odnosa – u slučaju ostvarenja takvog odnosa, mora se podneti izveštaj nadređenom koji treba da preduzme odgovarajuće akcije
- **ne zloupotrebljavati profesionalni angažman** u cilju ostvarivanja intimnih i seksualnih odnosa sa mladima, kolegama, saradnicima.
- **neučestvovanje u aktivnostima koje su povezane sa poslom iz lične koristi** i prihvatanje poklona i usluga od mladih koje bi mogle kompromitovati profesionalni integritet
- paziti da **lično ponašanje u javnosti izvan radnog vremena ne naruši poverenje** mladih kao i profesionalni integritet

Da budu odgovorni prema mladima, njihovim roditeljima i starateljima, kolegama i širem društvu

Što uključuje:

- shvatanje da **odgovornost prema različitim grupama može dovesti do konflikta interesa** i da takvim situacijama treba potražiti savet kako bi se donela odgovarajuća odluka
- **otvorenost i iskrenost kada radimo sa mladima**, omogućavati im pristup informacijama i podršku pri izboru i donošenju odluka koje se tiču njihovog života i učešća u aktivnostima omladinskog rada
- da su **delovanja omladinskog/e radnika/ce u skladu sa zakonom**

Razvijaju veštine i kompetencije koje su potrebne za posao

Što uključuje:

- preuzimanje samo onog posla i odgovornosti za koje omladinski/e radnici/ce **imaju potrebna znanja, veštine, sposobnosti** kao i potrebnu podršku
- **traženje povratne informacije od mladih i od kolega** o kvalitetu obavljenog posla, kao i konstantno unapređivanje ličnih veština, znanja i sposobnosti
- prepoznati kada su nova znanja, veštine i sposobnosti potrebne te potražiti i **preduzeti relevantnu doedukaciju**

Podsticati i uključivati se u debate o etici u omladinskom radu

Što uključuje:

- **razvijanje svesti o ličnim vrednostima omladinskog/e radnika/ce** i njihovom uticaju na etičke principe omladinskog rada
- **propitivanje etičkih principa, učestvovanje u diskusijama** sa kolegama/inicama u cilju razvoja organizacije u kojoj omladinski/a radnik/ca radi, kao i celokupnom razvoju profesije omladinskog rada
- **razvijanje svesti o potencijalnim konfliktima između ličnih i profesionalnih vrednosti**, kao i između interesa i prava različitih pojedinaca/ki i etičkih principa omladinskog rada
- **prepoznavanje važnosti kontinuirane refleksije i debate o etičkim principima**, te prihvatanje ovog dokumenta kao radne verzije koja treba da bude predmet diskusija

Rad sa službama i institucijama koje navedene principe razmatraju

- pobrinuti se da su kolege/inice, zaposleni/e kao i mladi, **upoznati sa etičkim principima omladinskog rada**
- spremnost na **uključivanje u interpretacije, pojašnjavanja i diskusije** o etičkim principima
- **spremnost na prigovor** stavovima i praksi drugih kolega/inica ili organizacija/institucija, čija je praksa suprotna navedenim etičkim principima

4. ZAŠTITA DECE I MLADIH U OMLADINSKOM RADU

4.1. Uloga omladinskog rada u zaštiti dece i mladih

Pristup u zaštiti dece i mladih zasniva se na **multisektorskoj saradnji** kako bi se u najboljoj mogućoj meri odgovorilo na ovo kompleksno pitanje. Multisektorsku mrežu sačinjavaju obrazovni, socijalni, pravni, medicinski sistem kao i organizacije civilnog društva koje se direktno bave ovim pitanjima ili rade sa decom/mladima.

Omladinski radnici/ce bilo da su profesionalci ili volonteri/ke trebaju da deluju u skladu sa *Konvencijom o zaštiti dečjih prava UN (1989)*, koja podržava najbolje interese dece (dečjih prava), osigurava da sva deca/mladi imaju prava da budu zaštićeni od bilo kog oblika nasilja i značajnih ozleda, da im je pružena adekvatna briga za njihov razvoj. Zlostavljanje je kategorisano kao povreda zakona, stoga omladinski/e radnici/ce moraju da deluju i u skladu sa zakonskim obavezama i definisanim politikama i procedurama o zaštiti dece i mladih same organizacije/institucije u kojoj omladinski/a radnik/ca radi. Ukoliko omladinski/a radnik/ca ne prijavi sumnju zlostavljanja ili počinjeno zlostavljanje, mogu postati predmet zakonske tužbe.

Uloga omladinskog rada u zaštiti dece i mladih

- Kada gledamo multisektorski pristup, zanimanje/profesije omladinskog rada u pogledu zaštite dece i mladih radi u oblasti *primarne prevencije*.
- Vrlo je bitno razgraničiti koje su to dužnosti i obaveze omladinskog radnika/ce, i do koje granice seže kompetentnost, kao i nužnost prosljeđivanja slučaja/informacije drugim institucijama koje se bave posebnom ili sekundarnom prevencijom, i zaštitnom intervencijom.

Primarna prevencija podrazumeva:

- Prevenciju i kreiranje sigurnog okruženja
- Otkrivanja
- Učešće u prikupljanju podataka (izvor informacija za sistem socijalne zaštite, pravni sistem)
- Podrška u tretmanu i praćenje

4.2. Prijavljivanje zabrinutosti/slučaja zlostavljanja

Imajući u vidu da omladinski rad teži ka uspostavljanju sigurne atmosfere za mlade kao i samu prirodu odnosa između omladinskog/e radnika/ce i mladih, velika je verovatnoća da će mladi iskoristiti tu atmosferu i poveriti se. Ukoliko omladinski/a radnik/ca sumnja ili je informisan/a o zlostavljanju deteta/mlade osobe, vrlo je važno da NIKADA samoinicijativno ne istražuje dalje. U takvim situacijama vrlo je bitno da se informacija prosledi nadležnim licima i institucijama. Ukoliko unutar same organizacije postoji imenovana osoba koja je specijalizovana za pitanja zaštite dece i mladih treba informisati tu osobu, ili ukoliko to nije slučaj informaciju (*napraviti prijavu*) treba proslediti centru za

socijalni rad ili policiji, koji će dati dalje upute šta treba raditi. Kada dete/mlada osoba obelodani zlostavljanje, uloga omladinskog/e radnika/ce jeste pružanje podrške, kao i da pre individualnog razgovora sa mladom osobom potvrdi poverljivost. Drugim rečima, da stavi do znanja da je otvoren/a za slušanje, ali da ima obavezu da prosledi informaciju dalje nadležnim licima/institucijama.

Dužnost omladinskog/e radnika/ce je da uvek radi u najboljem interesu deteta/mlade osobe.

Neophodno je preneti informacije nadležnim službama propisanim zakonom u slučaju sumnje koja upućuje na moguće ugrožavanje interesa deteta/mladih ili obelodanjivanja od stane mlade osobe.

Nezavisno od ličnih uverenja, kulture, religije i sl. **NAJBOLJI INTERESI DETETA/MLADE OSOBE SU UVEK NA PRVOM MESTU.**

4.3. Zdravstveno-sigurnosne mere zaštite

Zaštita dece i mladih ne podrazumeva samo reagovanje na zlostavljanje. Ono ujedno uključuje neizlaganje dece i mladih rizicima u kojima bi mogli biti povređeni. Stoga, u praksi omladinskog rada vrlo je bitno razviti procedure u odnosu na **zdravstveno-sigurnosnih mere** zaštite. One uključuju pitanja zdravstvenog osiguranja kada se sa mladima ide na neki izlet, kamp ili ekskurziju, prvu pomoć, procedure u slučaju požara, procedure tokom transporta mladih, potrebne informacije o mladima, korišćenje bezbednih igara i aktivnosti, pitanje pušenja i alkohola itd. Svaka od aktivnosti omladinskog rada nosi sa sobom određene elemente rizika, stoga je vrlo bitno napraviti *analizu rizika*, gde se pravi procena da li je rizik visok ili nizak, te u skladu sa tim doneti odluku o sprovođenju ili nesprovođenju određene aktivnosti, kao preduzimanje mera predostrožnosti kako bi se postojeći rizici smanjili. Svi ovi elementi su definisani politikom i procedurama same organizacije, te se u određenoj meri razlikuju od organizacije do organizacije.

Deca/mladi koji poznaju svoja prava, bolje su obučeni da se zaštite. Stoga je uloga omladinskih radnika/ca da upoznaju decu i mlade sa njihovim pravima!

OMLADINSKI RAD BAZIRA SVOJU PRAKSU U OBLASTI ZAŠTITE DECE I MLADIH NA SLEDEĆIM VREDNOSTIM, PRINCIPIMA I UVERENJIMA:

- Dobrobit mlade osobe/deteta je najvažnije polazište
- Svako zlostavljanje deteta/mlade osobe uključuje narušavanje njihovih prava
- Svaku optužbu i sumnju treba shvatiti ozbiljno i na nju treba reagovati adekvatno
- Sva deca/mladi imaju jednaka prava na zaštitu od zlostavljanja i eksploatacije
- Stanje zaštite dece/mladih treba da bude poboljšano kroz promociju njihovih prava zasnovanih na Konvenciji o pravima deteta UN.
- Zlostavljanje deteta/mlade osobe nikada nije prihvatljivo
- Kao omladinski/e radnici/ce imamo obavezu da zaštitimo decu/mlade i da ih nikada ne dovedemo opasnost

- Kada radimo u partnerstvu sa drugim organizacijama civilnog društva /institucijama, partneri moraju preuzeti odgovornost da zadovolje standarde u domenu zaštite dece i mladih u programima

U OMLADINSKOM RADU TREBA DA SE OBAVEŽEMO NA:

- Svesnost – da osiguramo da omladinski radnici/e budu svesni i obrazovani po pitanju zaštite dece i mladih
- Prevenciju - da osiguramo da se kroz svesnost i dobru praksu potencijalni rizici u odnosu na zaštitu dece i mladih svedu na minimum
- Prijavljivanje - da osiguramo da su omladinski radnici/e upućeni u procedure prijavljivanja optužbi, sumnji i zabrinutosti
- Reagovanje - da osiguramo da se adekvatna reakcija desi u praksi u odnosu na prijavljenu sumnju, optužbu i zabrinutost

4.4. PREPORUKA

Politika zaštite dece i mladih trebalo bi da bude obavezna u svim institucijama i organizacijama civilnog društva gde se nalaze deca i mladi, koja podrazumeva određene principe zaštite i razvijenu proceduru kojom se određuju načini prenošenja informacija ukoliko je u pitanju primećivanje znakova zlostavljanja ili otvaranje mlade osobe, u cilju dobrobiti i interesa deteta/mlade osobe. Sama politika bi trebalo da proizilazi iz Konvencije o pravima deteta.

Preporučujemo svakoj organizaciji da organizuje obuku omladinskih radnika/ca o zaštiti dece i osnovama prepoznavanja zlostavljanja u svim vidovima.

Ulogu nosioca i koordinatora u procesu zaštite dece trebalo bi da ima centar za socijalni rad koji je, u našem društvu, osnovna služba za zaštitu dece i koji, istovremeno, vrši poslove organa starateljstva.

KORISTITI PREPORUKE KOMITETA ZA DEČIJA PRAVA OUN NA IZVEŠTAJRS O OSTVARIVANJU KONVENCije

IZDAVAČ: CENTAR ZA PRAVA DETETA 2008. GODINE